

Aleksi Jäntti kok ym.

Lakialoite laiksi rahankeräyslain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan rahankeräyslain 6 §:n 3 momenttiin lisäys siten, että sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, rahankeräys saadaan järjestää itsenäiselle valtiolle ja sen kiinteänä osana toimiville laillisille osille muuhun kuin aseiden ja ampumatarvikkeiden tai näihin suoraan rinnastettavien materiaalien hankintaan edellyttäen, että kyseinen valtio on Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan tai kansainvälisen oikeuden tarkoittaman laittoman aseellisen hyökkäyksen kohteena, oikeutettu näin kollektiiviseen puolustautumiseen ja valtioneuvosto on todennut asian.

Muutoksen tavoitteena on selkeyttää nykyistä lainsäädäntöä ja mahdollistaa Suomen kansalaisyhteiskunnan nykyistä laajempi laillinen tuki laittoman hyökkäyksen kohteeksi joutuneelle valtiolle. Aloitteella pyritään varmistamaan, että suomalaiset voivat tukea tehokkaasti Venäjän hyökkäyssotaa vastaan puolustautuvaa Ukrainaa.

PERUSTELUT

Nykytilanne ja oikeudelliset ongelmat

Venäjän hyökättyä kansainvälisen oikeuden vastaisesti Ukrainaan Suomen valtio on tukenut Ukrainaa ja sen asevoimia monin eri tavoin. Myös julkisen vallan ulkopuolisten toimijoiden halukkuus tukea hyökkäyksen kohteeksi joutunutta maata on ollut korkea. Vastauksessaan kirjalliseen kysymykseen (KKV 469/2024 vp) myös sisäministeri Rantanen toteaa, että on selvää, että Ukrainaa on voitava tukea sekä valtiovallan toimesta että vapaaehtoisena kansalaistoimintana.

Nykytilanteessa Suomen lain tulkinta rajoittaa kuitenkin kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia tukea kansainvälisen oikeuden perusteella laittoman hyökkäyksen kohteeksi joutunutta itsenäistä valtiota, vaikka sillä Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaan on oikeus kollektiiviseen puolustautumiseen. Rahankeräyslakia sovelletaan Suomessa hyvin tiukasti, eikä avustusjärjestöillä ole lain nykytulkinnan mukaan oikeutta kerätä varoja tai lahjoittaa materiaalia esimerkiksi sotilaallisille toimijoille. Parhaan mahdollisen puolustuskyvyn varmistamiseksi on tärkeää, että julkisen vallan ulkopuolisilla toimijoilla on riittävät edellytykset toimittaa apua nopeasti ja kohdennetusti.

Lakialoite LA 7/2025 vp

Rahankeräyslainsäädännön tarkoituksena on aina ollut tukea yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden varainhankintaa niiden harjoittamaa yleishyödyllistä toimintaa varten. Nykyisessä lainsäädännössä tästä perusperiaatteesta säädetään rahankeräyslain (86/32019) 6 §:ssä, jonka mukaan luvanvarainen rahankeräys saadaan järjestää varojen hankkimiseksi yksinomaan yleishyödylliseen toimintaan. Rahankeräyslain 2 § sisältää yleishyödyllisen toiminnan määritelmän. Laisa yleishyödyllisellä toiminnalla tarkoitetaan toimintaa yleistä sosiaalista, sivistyksellistä tai aatteellista tarkoitusta varten taikka muuta yleistä kansalaistoimintaa. Samansisältöiset rahankeräyslainsäädännön perusperiaatteet lain tarkoituksesta ja sallitusta keräystarkoituksesta sisältyivät myös aikaisempaan vuonna 2006 säädettyyn rahankeräyslakiin (255/2006) ja vuonna 1980 säädettyyn rahankeräyslakiin (590/1980). Vaikka yleishyödyllisen toiminnan määritelmää voidaan lain perusteluiden mukaisesti pitää muotoilultaan suhteellisen avoimena, sen soveltamiskäytäntöä voidaan pitää vakiintuneena.

Rahankeräyksiä ei ole mahdollista järjestää valtion lakisääteisten tehtävien rahoittamiseksi. Rahankeräyslailla oikeus rahankeräykseen on rajattu eräin poikkeuksin yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille. Tämä mahdollistaa kansalaisyhteiskunnan toiminnan rahoittamisen julkisin rahankeräyksin ja rahankeräyksillä hankittujen varojen suuntautumisen yleishyödylliseen toimintaan. Tätä jakoa korostavat tuoreet hallinto-oikeuden päätökset, joiden mukaan Ukrainan asevoimien materiaalisessa tukemisessa ja kouluttamisessa ei ole kyse yleishyödyllisyydestä vaan toiminnasta, joka kuuluu valtion lakisääteisiin, budjettivarojen rahoitettaviin tehtäviin.

Ongelmana on erityisesti se, että rahankeräyslain 2 §:ssä yleishyödyllisyys on määritelty tulkinanvaraiseksi eikä 6 §:ssä ole säädetty poikkeusta, joka mahdollistaisi laittoman hyökkäyksen kohteeksi joutuneen maan laajan tukemisen kansalaisyhteiskunnan toimesta. Avustusjärjestö voi kerätä varoja esimerkiksi ambulanssien hankintaan, mutta niiden lahjoittaminen rintamalla toimiville lääkintämiehille ei ole sallittua. Suomessa tulisi olla mahdollisuus toimia samalla tavoin kuin monissa muissa EU-maissa, joissa kansalaisilla ja järjestöillä on laajemmat oikeudet tukea itsenäisen valtion puolustusvoimia ja humanitaarista toimintaa konfliktialueilla oikeutetussa puolustautumisessa.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen perinne ja kansallinen turvallisuus

Suomella on vahva perinne vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja kansalaisyhteiskunnan osallistumisesta kriisiaikojen tukitoimintoihin. Historiallisesti esimerkiksi Lotta Svärd -järjestö ja muut vapaaehtoiset maanpuolustusorganisaatiot ovat tukeneet Suomen puolustusta monin tavoin. Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan mahdollistaisi vastaavaa kansalaisaktiivisuutta tilanteessa, jossa Suomen itsenäisyys tai turvallisuus olisi uhattuna.

On kohtuutonta, että suomalaiset eivät voisi sodan syttyessä Suomessa kerätä rahaa esimerkiksi omien sotilaidensa tukemiseen. Tällä hetkellä lain tulkinta tarkoittaa, ettei rahankeräyksellä voitaisi hankkia edes suojavälineitä tai ensiaputarvikkeita Suomen Puolustusvoimille, reserviläisille tai varusmiehille. Lainsäädännön on oltava linjassa kansallisen turvallisuuden tarpeiden kanssa ja mahdollistettava vapaaehtoinen tuki maanpuolustukselle.

Kansainvälinen vertailu ja EU:n käytännöt

Lakialoite LA 7/2025 vp

Useissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa kansalaisilla ja järjestöillä on mahdollisuus tukea Ukrainan asevoimia rahankeräyksillä. Tämän mahdollistamiseksi kyseisten maiden lainsäädäntöä on joko tulkittu Suomea väljemmin tai muutettu vastaamaan paremmin nykyistä turvallisuuspoliittista tilannetta.

Tällä hetkellä Suomessa tulkitaan rahankeräyslakia niin tiukasti, että edes ensiaputarvikkeiden lahjoittaminen hyökkäyksen kohteeksi joutuneen valtion sotilasjoukoille ei ole sallittua. On perusteltua yhdenmukaistaa lainsäädäntöä niin, että Suomi ei ole poikkeus muiden Euroopan maiden joukossa. Lakialoitteen yhtenä keskeisenä tavoitteena onkin saattaa sääntelymme vastaamaan verrokkimaiden lainsäädäntöä.

Lakimuutoksen tarve ja ehdotus

Tämä lisäys takaisi, että humanitaarinen ja maanpuolustuksellinen tuki voidaan katsoa lailliseksi osana yleishyödyllistä toimintaa silloin, kun kohdemaana on kansainvälisen oikeuden mukaan hyökkäyksen kohteena. Lakimuutos selkeyttäisi rahankeräysten lainmukaisuutta ja poistaisi nykyisen tulkintaepävarmuuden.

Rahankeräyslain muutoksella voidaan varmistaa, että Suomi ei estä kansalaisyhteiskunnan eettisesti perusteltua toimintaa kansainvälisen oikeuden mukaisesti hyökkäyksen kohteeksi joutuneiden valtioiden tukemiseksi. Lakimuutos olisi linjassa kansallisen turvallisuuden, kansainvälisen oikeuden ja Euroopan unionin joidenkin muiden jäsenvaltioiden käytäntöjen kanssa, ja se mahdollistaisi Suomen kansalaisten ja järjestöjen aktiivisen osallistumisen demokraattisten arvojen puolustamiseen.

Julkisessa keskustelussa huolena on esitetty, että rahankeräyslain avaaminen voisi mahdollistaa rahan keräämisen myös laillisesti ja eettisesti ongelmallisille konfliktien osapuolille. Aloitteessa ongelma on ratkaistu rajaamalla muutos tarkoin. Varojen kerääminen olisi vastedes sallittu vain, jos kohteena oleva valtio on Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan tai kansainvälisen oikeuden tarkoittaman laittoman aseellisen hyökkäyksen kohteena, oikeutettu näin kollektiivisen puolustautumiseen ja valtioneuvosto on todennut asian.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rahankeräyslain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään rahankeräyslain (863/2019) 6 §:n 3 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

Lakialoite LA 7/2025 vp

6 §

Keräystarkoitus

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään:

8) rahankeräys saadaan järjestää itsenäiselle valtiolle ja sen kiinteänä osana toimiville laillisille osille muuhun kuin aseiden ja ampumatarvikkeiden tai näihin suoraan rinnastettavien materiaalien hankintaan edellyttäen, että kyseinen valtio on Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan tai kansainvälisen oikeuden tarkoittaman laittoman aseellisen hyökkäyksen kohteena, oikeutettu näin kollektiiviseen puolustautumiseen ja valtioneuvosto on todennut asian.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 7/2025 vp

Helsingissä 28.3.2025

Aleksi Jäntti kok
Sanna Antikainen ps
Pinja Perholehto sd
Mikko Ollikainen r
Harry Harkimo liik
Oras Tynkkynen vihr
Mikko Savola kesk
Timo Furuholm vas
Peter Östman kd
Timo Vornanen tv
Sofia Vikman kok
Martin Paasi kok
Karoliina Partanen kok
Milla Lahdenperä kok
Tere Sammallahhti kok
Janne Jukkola kok
Noora Fagerström kok
Maaret Castrén kok
Juha Hänninen kok
Jarmo Lindberg kok
Henrik Vuornos kok
Pauli Aalto-Setälä kok
Mari Kaunistola kok
Marko Kilpi kok
Terhi Koulumies kok
Pihla Keto-Huovinen kok
Markku Eestilä kok
Ben Zyskowicz kok
Ville Kaunisto kok
Pauli Kiuru kok
Atte Kaleva kok
Timo Heinonen kok
Oskari Valtola kok
Heikki Autto kok
Heikki Vestman kok
Jukka Kopra kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Mia Laiho kok
Sari Sarkomaa kok
Susanne Päivärinta kok
Saara-Sofia Sirén kok
Ville Valkonen kok
Päivi Räsänen kd
Sari Tanus kd

Lakialoite LA 7/2025 vp

Mika Poutala kd
Aino-Kaisa Pekonen vas
Jarno Linnell kok
Mikko Lundén ps
Pekka Aittakumpu ps
Tomi Immonen ps
Rami Lehtinen ps
Jaana Strandman ps
Anne Rintamäki ps
Pia Sillanpää ps
Sami Savio ps
Juha Mäenpää ps
Ari Koponen ps
Antti Kangas ps
Sara Seppänen ps
Mikko Polvinen ps
Kaisa Garedew ps
Sheikki Laakso ps
Minna Reijonen ps
Jani Mäkelä ps
Veijo Niemi ps
Juho Eerola ps
Ville Vähämäki ps
Jari Ronkainen ps
Ritva Elomaa ps
Petri Huru ps
Jenna Simula ps
Miapetra Kumpula-Natri sd
Marko Asell sd
Seppo Eskelinen sd
Timo Suhonen sd
Timo Harakka sd
Tuula Haatainen sd
Aki Lindén sd
Lauri Lyly sd
Niina Malm sd
Johannes Koskinen sd
Helena Marttila sd
Ville Merinen sd
Anna-Kristiina Mikkonen sd
Kim Berg sd
Eemeli Peltonen sd
Ilmari Nurminen sd
Paula Werning sd
Matias Mäkynen sd
Nasima Razmyar sd

Lakialoite LA 7/2025 vp

Tuula Väättäinen sd
Joona Räsänen sd
Pia Viitanen sd
Juha Viitala sd
Piritta Rantanen sd
Elisa Gebhard sd
Jani Kokko sd
Pia Hiltunen sd
Mika Kari sd
Lotta Hamari sd
Hanna Räsänen kesk
Olga Oinas-Panuma kesk
Antti Kurvinen kesk
Timo Mehtälä kesk
Hanna Kosonen kesk
Jouni Ovaska kesk
Mika Lintilä kesk
Hannu Hoskonen kesk
Tuomas Kettunen kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Mika Riipi kesk
Markku Siponen kesk
Antti Kaikkonen kesk
Petri Honkonen kesk
Eeva Kalli kesk
Saara Hyrkkö vihr
Hanna Holopainen vihr
Atte Harjanne vihr
Fatim Diarra vihr
Sofia Virta vihr
Pekka Haavisto vihr
Alviina Alametsä vihr
Bella Forsgrén vihr
Henrik Wickström r
Eva Biaudet r
Anders Norrback r
Jenni Pitko vihr
Mai Kivelä vas
Tiina Elo vihr
Teemu Kinnari kok
Eerikki Viljanen kesk
Vesa Kallio kesk